

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS RINKIMŲ KODEKSO 89 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-41**

2025 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2025 m. balandžio 2 d. sprendimo Nr. SV-S-133 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.4 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso 89 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-41 (toliau – Įstatymo projektas) tikslui – nustatyti, kad kandidatas, atsisakęs pareigų, į kurias buvo išrinktas, neatgautų rinkimų užstato visuose Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso (toliau – Kodekso) reguliuojamuose rinkimuose, tačiau nepritarti Įstatymo projektu siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms dėl šių priežasčių:

1. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte aptariant siūlomas naujas teisinio reguliavimo nuostatas ir laukiamus teigiamus rezultatus nurodyta, kad Įstatymo projektu siekiama „nustatyti, kad kandidatas, atsisakęs pareigų, į kurias buvo išrinktas, neatgautų rinkimų užstato visuose Rinkimų kodekso reguliuojamuose rinkimuose“. Taigi Įstatymo projektu siekiama, kad kandidatas, kuris buvo išrinktas arba pripažintas išrinktu ir atsisakė gauto mandato (atsisakė prisiekti), patirtų neigiamas finansines pasekmes – prarastų sumokėtą rinkimų užstatą. Tačiau šis tikslas ir Įstatymo projektu siūlomas Kodekso 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto pakeitimas apimtų tik tuos atvejus, kai rinkimai vyktų vienmandatėje rinkimų apygardoje ir kai Kodekso 88 straipsnyje nurodyto dydžio rinkimų užstatą būtų sumokėjęs pats kandidatas. Tais atvejais, kai rinkimai vyktų daugiamandatėje apygardoje varžantis kandidatų sąrašams ir rinkimų užstatas už kandidatų sąrašą būtų sumokėtas politinės organizacijos, pagal Įstatymo projekte pasiūlytą Kodekso 89 straipsnio 1 dalies 4 punktą rinkimų užstatą sumokėjusi politinė organizacija prarastų galimybę jį susigrąžinti, jei nors vienas iš kandidatų sąrašė buvusių kandidatų būtų išrinktas arba pripažintas išrinktu ir atsisakytų gauto mandato (atsisakytų prisiekti). Taip Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas sukurtų kitas pasekmes nei jo aiškinamajame rašte nurodyti siekiami rezultatai, nes neigiamas pasekmes patirtų ne kandidatai, buvę konkrečios politinės organizacijos keliamame kandidatų sąrašė, o sąrašą iškėlusi politinė organizacija, kuriai visas sumokėtas rinkimų užstatas nebūtų sugrąžintas. Vadinasi, būtų sukurtos iš esmės skirtingos teisinės pasekmės priklausomai nuo to, ar rinkimai vyktų vienmandatėse ar daugiamandatėse rinkimų apygardose. Asmenys, esantys iš esmės vienodoje padėtyje, t. y. išrinkti arba pripažinti išrinktais ir atsisakę gauto mandato (atsisakę prisiekti), patirtų skirtingas pasekmes. Toks reguliavimas neatitiktų asmenų lygiateisiškumo principo, todėl Įstatymo projektas laikytinas neatitinkančiu Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinto pagarbos asmens teisėms ir laisvėms principo.

2. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte taip pat nurodyta, kad šiuo metu „analogišku atveju rinkimų užstato neatgauna tik kandidatai į savivaldybių tarybas ar merus.“ Todėl darytina išvada, kad Įstatymo projektu iš esmės siekiama nustatyti tokį patį teisinį reguliavimą, koks yra nustatytas dėl rinkimų užstato grąžinimo Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų ir savivaldybių

merų rinkimuose. Kodekso 89 straipsnio 3 dalyje nustatyta speciali pagal šio kodekso 88 straipsnio 6 dalį nustatyto savivaldybių tarybų rinkimų užstato grąžinimo taisyklė, pagal kurią rinkimų užstatas už kiekvieną kandidatą atskirai grąžinamas jį sumokėjusiai politinei partijai, politiniam komitetui ar kandidatui, jeigu šis užstatas grąžintinas pagal šio straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus ir kandidatas nebuvo išrinktas, taip pat jeigu kandidatas buvo išrinktas arba buvo pripažintas išrinktu ir atsisakė pareigų, nesuderinamų su savivaldybės tarybos nario pareigomis, ne vėliau kaip likus 10 dienų iki savivaldybės tarybos pirmojo posėdžio dienos. Pagal Kodekso 2 straipsnio 4 dalies nuostatas savivaldybių tarybų nariai renkami daugiamandatėse rinkimų apygardose, tačiau Kodekso 88 straipsnio 6 dalyje taip pat nurodyta speciali būtent šių rinkimų užstato dydžio nustatymo taisyklė, pagal kurią, jei savivaldybių tarybų rinkimuose kandidatų sąrašė įrašyti kandidatai, einantys pareigas, nesuderinamas su savivaldybės tarybos nario pareigomis, rinkimų užstatas už kiekvieną tokį kandidatą – 2 rinkimuose taikomi VMDU dydžiai, išskyrus rinkimų užstatą už tuos kandidatus, kurių einamų pareigų įgaliojimai nutrūksta pasibaigus savivaldybės tarybos ir mero įgaliojimams. Taigi savivaldybių tarybų rinkimuose ne tik pagal Kodekso 89 straipsnio 3 dalį yra nustatyta speciali šių rinkimų užstato grąžinimo taisyklė, bet pagal šio kodekso 88 straipsnio 6 dalį ir pati šių rinkimų užstato dydžio nustatymo taisyklė yra kitokia, nei kituose daugiamandatėse apygardose vykstančiuose rinkimuose. Vadinasi, Įstatymo projektu siūlomu Kodekso pakeitimu, nustačius siūlomą bendrą papildomą rinkimų užstato negrąžinimo atvejį (sąlygą), neatsižvelgiant į minėtus rinkimų užstato nustatymo ir kitus rinkimų teisinio reguliavimo skirtumus, nebūtų (ir negalėtų būti) sukurtos vienodos rinkimų užstato grąžinimo (negrąžinimo) taisyklės visuose rinkimuose. Taigi Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyti tikslai (rezultatai) nebūtų pasiekti, todėl Įstatymo projektas neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 5 punkte įtvirtinto teisėkūros efektyvumo principo.

3. Kartu pastebėtina, kad Kodeksas patvirtintas konstituciniu įstatymu. Šiame kontekste paminėtina, kad, kaip yra pažymėjęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, konstituciniais įstatymais turėtų būti reguliuojamos konstituciškai svarbios visuomeninių santykių sritys, ypač reikšmingi valstybės ir visuomenės gyvenimo klausimai; konstituciniai įstatymai nuo kitų įstatymų skiriasi priėmimo ir keitimo tvarka; taip užtikrinama ir tai, kad bus garantuojamas didesnis konstituciniais įstatymais reguliuojamų visuomeninių santykių stabilumas (pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismo 2020 m. liepos 30 d. nutarimas Nr. KT135-N11/2020 ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismo 2025 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. KT8-N2/2025). Siekiant užtikrinti konstituciniu įstatymu reguliuojamų konstituciškai svarbių visuomeninių santykių, ypač reikšmingų valstybės ir visuomenės gyvenimo klausimų, tai yra svarbiausių rinkimų organizavimo ir vykdymo taisyklių, stabilumą, Kodekso nuostatos neturėtų būti keičiamos dažnai ir visapusiškai neįvertinus Įstatymo projektu siūlomo teisinio reguliavimo priemonių bei jų sukeltų pasekmių.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras